

Шпакович Д.Ю.

**Науковий керівник: Бондаренко Н. О. к.ю.н., доц.,
доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу,
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ**

ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

У сучасному світі питання захисту прав і свобод людини є одним із ключових чинників стабільності та розвитку держави. Від того, наскільки ефективно суспільство може гарантувати кожному громадянину можливість реалізувати свої права, залежить рівень довіри до влади, демократичний розвиток і авторитет країни на міжнародній арені. Конституція виступає основним орієнтиром у цьому процесі, визначаючи фундаментальні принципи та засади функціонування держави й суспільства [1].

Важливою складовою конституційно-правового статусу людини і громадянина є гарантії прав і свобод. Під ними розуміють систему засобів та заходів, закріплених Конституцією та іншими законами, що забезпечують реальну реалізацію прав. Прийнято виділяти загальні та спеціальні (юридичні) гарантії: загальні пов'язані з рівнем розвитку суспільного і державного життя в політичній, економічній, соціальній та культурній сферах, а спеціальні мають юридичний характер і забезпечуються відповідними організаційно-правовими механізмами.

Особливе значення серед організаційно-правових гарантій належить судовому та позасудовому захисту прав і свобод. Кожен громадянин має право звернутися не лише до суду, а й до інших уповноважених органів та посадових осіб для відновлення своїх прав. Водночас важливим елементом виступають міжнародні гарантії, які реалізуються через договори та інституції, і поділяються на нормативні (правові акти) та інституційні (діяльність міжнародних органів та організацій) [1], [2].

Свобода слова є однією з найважливіших конституційних гарантій. Вона закріплена у Конституції України та міжнародних актах про права людини, що підкреслює її соціальну цінність і необхідність забезпечення у суспільному житті. Реалізація свободи слова сприяє самореалізації особистості, встановленню істини та активній участі громадян у суспільних процесах. Це право тісно пов'язане з іншими, зокрема свободою друку, творчості та виборчими правами, а його ефективний захист можливий лише за умови функціонування державних та громадських інститутів [3].

Інституційно-правовий механізм забезпечення конституційних прав і свобод в Україні охоплює правові та організаційні форми державного управління, побудовані на Конституції та міжнародних нормах. Він визначає дії держави щодо охорони прав людини, протидії злочинності та підтримання публічної безпеки. Основи національної безпеки і оборони та державної політики щодо захисту громадян закріплені у відповідних законах, що встановлюють повноваження органів влади та систему контролю і координації сил безпеки, забезпечуючи демократичний цивільний контроль [4].

Важливою складовою державного механізму захисту прав людини є ефективне функціонування місцевого самоврядування. Досвід європейських країн показує, що децентралізація та наближення влади до громадян створюють умови для реальної реалізації прав на місцях. В Україні це потребує вдосконалення територіальної організації влади, зокрема створення самодостатніх територіальних громад, впровадження повноцінного самоврядування на районному та обласному рівнях, трансформації обласних адміністрацій у органи контролю та координації, а також чіткого розподілу повноважень між рівнями влади. Такий підхід сприятиме ефективній системі надання публічних послуг і забезпеченню балансу між національними інтересами та потребами територій [5].

Інституційні гарантії прав і свобод мають динамічний характер і передбачають постійні зобов'язання держави створювати сприятливі умови для їх реалізації. Модернізація

законодавства розширює повноваження органів і інституцій, уповноважених захищати права людини, а заходи мають бути системними, ефективними та доступними для кожного громадянина [6].

Гарантії та механізми забезпечення конституційних прав і свобод становлять фундамент сучасної правової держави. Гарантії визначають перелік і зміст прав, закріплених Конституцією та міжнародними актами, тоді як механізми забезпечують їх практичну реалізацію, захист і відновлення. До ключових гарантії належать свобода слова, судовий і позасудовий захист, а також міжнародні стандарти, що інтегруються у національну правову систему. Водночас механізми захисту прав людини і громадянина включають не лише діяльність державних органів та інституцій, а й розвиток місцевого самоврядування, яке створює умови для реалізації прав на місцевому рівні. Ефективність системи полягає в динамічному вдосконаленні законодавства, чіткому розподілі повноважень між органами влади та демократичному контролі над їх діяльністю. Таким чином, поєднання гарантії і механізмів забезпечує реальність та дієвість прав і свобод людини й громадянина в Україні, зміцнюючи демократичні основи суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Афанасенко С. І. Конституційні гарантії прав і свобод людини та громадянина в Україні. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/3/3.pdf>
3. Меленко О. В. До питання реалізації конституційного права людини на права та свободу думки й слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/405/370>
4. Дуброва А. Інституційно-правовий механізм забезпечення конституційних прав і свобод людини в Україні. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/2293/2776>
5. Юзефів А.Р. конституційні гарантії забезпечення прав і свобод людини й громадянина. URL: <https://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/Porivnyalno-analitichne-pravo-1-2018-1.pdf#page=74>
6. Букач В. В., Камінська Н. В., Медвідь Л. П. Інституційні гарантії конституційних політичних прав і свобод людини та громадянина в Україні. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/72afd285-09a1-4175-879c-794956524cc8/content>

Юхимець К.Р.,
Науковий керівник: Карпунець В.Д.,
асистент кафедри права та правоохоронної діяльності,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир

АВТОНОМІЯ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ОСВІТИ

Однією з основних проблем реформування української системи вищої освіти є визначення форм і меж автономії ЗВО задля ефективного їх функціонування, а також підтримання балансу між ступенем автономії та державним регулюванням навчального процесу з метою адекватного задоволення соціальних очікувань, зокрема поєднання ідеології вільного ринку з дотриманням принципів соціальної справедливості. Університетська автономія має сприяти досягненню стратегічної мети підвищення конкурентоспроможності українських фахівців на світових ринках праці, ведення країни в єдиний європейський освітньо-науковий простір задля забезпечення сталого розвитку суспільства [1].